



JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 22. april 2020
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: David Fristrup Simonsen
Sagsnr.: 2020-0030-3976
Dok.: 1441020

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 1119 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 24. marts 2020. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Rosa Lund (EL).

Nick Hækkerup

/

Jørgen Jørgensen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1119 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren redegøre for forbruget af midler til fri proces gennem de sidste 10 år, derunder

- antal af ansøgninger/antal af bevillinger
- antal sager med fri proces meddelt af retten
- bevillinger efter hver af de respektive bestemmelser i rpl § 327 og § 328, når ansøger skønnes at have rimelig grund til at føre sagen, og efter rpl § 329?

Besvarelsen bedes fordelt på både sagstyper (f.eks. småsager, almindelige sager, boligretssager, familie/ægteskabssager mv.), sags(genstands)størrelse (f.eks. samme intervaller som i statistikken for sagsværdier) og friprocesomkostningen i den enkelte sag både som gennemsnit og med angivelse af største/mindste i hver af respektive hjemmelsgrundlag, sagstyper og sagsstørrelser.”

Svar:

1. Det kan om reglerne om fri proces generelt oplyses, at fri proces er udtryk for, at staten yder økonomisk bistand med henblik på at sikre den enkelte borgers adgang til domstolene. Formålet med fri proces er således at give personer med mindre gode økonomiske forhold mulighed for at føre retssager på linje med personer med bedre økonomiske forhold.

Der kan efter reglerne i retsplejeloven meddeles fri proces efter de såkaldte almindelige betingelser efter retsplejelovens §§ 325, 327 og 328, eller der kan meddeles fri proces når særlige grunde taler for det efter retsplejelovens § 329.

For at få meddelt fri proces efter retsplejelovens almindelige betingelser er det en forudsætning, at den enkelte ansøger opfylder nogle økonomiske betingelser, jf. retsplejelovens § 325. De nærmere økonomiske betingelser for fri proces er fastsat i bekendtgørelse nr. 1504 af 18. december 2019 om fri proces.

Ved afgørelsen af, om en ansøger opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, anvendes et indtægtsgrundlag, der består af summen af den personlige indkomst og kapitalindkomst mv. Hvis en person opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, kan der meddeles fri proces, hvis ansøgeren samtidig skønnes at have rimelig grund til at føre proces, jf. retsplejelovens § 328. Der lægges ved denne vurdering bl.a. vægt på udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen.

Selvom en ansøger ikke opfylder de almindelige betingelser for fri proces, kan der meddeles fri proces, når særlige grunde taler for det, jf. retsplejelovens § 329. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

2. Sager om fri proces behandles af henholdsvis domstolene og Civilstyrelsen afhængig af, hvad den sag, der ønskes fri proces til, drejer sig om. I praksis behandler Civilstyrelsen den største andel af ansøgningerne om fri proces. Endvidere behandler Justitsministeriets departement sager om fri proces i det begrænsede antal tilfælde, hvor Civilstyrelsen er inhabil, f.eks. hvis en person ansøger om fri proces til at føre en sag mod Civilstyrelsen.

Afgørelser om fri proces truffet af henholdsvis Civilstyrelsen og Justitsministeriets departement kan påklages til Procesbevillingsnævnet, der således også behandler sager om fri proces.

Der er således flere myndigheder, der behandler ansøgninger om fri proces, og Justitsministeriet har derfor til brug for besvarelsen af det stillede spørgsmål indhentet en udtalelse fra henholdsvis Civilstyrelsen, Procesbevillingsnævnet og Domstolsstyrelsen.

Civilstyrelsen har i den anledning oplyst følgende:

”Civilstyrelsen har i nedenstående tabel anført antallet af ansøgninger til Civilstyrelsen om fri proces og antallet af bevillinger om fri proces, som Civilstyrelsen har meddelt, for årene 2009 til og med 2019. Civilstyrelsen har endvidere anført antallet af ansøgninger om fri proces til styrelsen og antallet af meddelte bevillinger for året 2020 til og med den 2. april.

Civilstyrelsen skal bemærke, at udfaldet af sagerne registreres manuelt, og der tages derfor forbehold for eventuelle fejlregistreringer i perioden. Oplysningerne er således behæftet med en vis usikkerhed.

Fri proces	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Ansøgninger	4528	4490	4366	3920	3851	3724	3321	3360	3031	3100	2992	771
Bevillinger	1601	1435	1294	1205	1266	1075	1226	864	1187	897	1235	305

* Tallene for 2020 er foreløbige, idet de alene vedrører perioden januar til og med 2. april 2020.

Civilstyrelsen skal samtidig gøre opmærksom på, at Procesbevillingsnævnet er klageinstans for de afgørelser om afslag på fri

proces, som Civilstyrelsen træffer. Procesbevillingsnævnets omgørelser af Civilstyrelsens afgørelser er ikke medregnet i tabellen.

Civilstyrelsen overgik i november 2018 til et nyt sagsbehandlingssystem. Civilstyrelsen foretager manuelle registreringer af hjemmelsgrundlaget og sagens udfald ved brug af afgørelseskoder og emneord ved behandling af fri proces-sager. Styrelsen skal derfor tage forbehold for eventuelle fejlregistreringer, og for at oplysningerne er behæftet med en vis usikkerhed.

Oplysningerne om, hvilken bestemmelse en bevilling er meddelt efter, fremgår ikke af de historiske databaser fra før november 2018. Det vil derfor kræve en manuel gennemgang af de bevillinger, der er meddelt før overgangen til det nye sagsbehandlingssystem, for at finde ud af, hvilken bestemmelse afgørelsen er truffet efter.

Civilstyrelsen har i nedenstående tabel anført antallet af bevillinger meddelt efter retsplejelovens § 328 fra november 2018 og indtil nu.

	2018*	2019	2020**
§ 328 - bevillinger	112	1122	240

* Tallet for 2018 vedrører alene perioden fra 8. november 2018 til og med december 2018.

** Tallet for 2020 er foreløbigt, idet det alene vedrører perioden januar til og med 2. april 2020.

Civilstyrelsen har i bidrag af 6. december 2016 til besvarelse af spørgsmål nr. 83-86 og samrådsspørgsmål L og M (alm. del) fra Folketingets Retsudvalg oplyst antallet af bevillinger meddelt efter retsplejelovens § 329 for årene 2009 til 2016. Styrelsen henviser til nedenstående tabel. Da afgørelsesfacetterne ikke fremgår af de historiske databaser, kan styrelsen ikke oplyse antallet af bevillinger efter retsplejelovens § 329 for hele 2016 eller for 2017.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017**	2018***	2019	2020****
§ 329 - bevillinger	35	22	16	54	25	31	49	37		11	106	53

* Tallet for 2016 vedrører alene perioden januar til oktober.

** Oplysningerne for 2017 er ikke tilgængelige ved søgning i Civilstyrelsens historiske databaser.

*** Tallet for 2018 vedrører alene perioden fra 8. november 2018 til og med december 2018.

**** Tallet for 2020 er foreløbigt, idet det alene vedrører perioden januar til og med 2. april.

Civilstyrelsen skal henvise til nedenstående tabel for bevillinger meddelt efter retsplejelovens § 329, som er registreret på emneord fra efteråret 2018 til 2020 indtil nu.

§ 329-bevillinger	2018*	2019	2020
Principiel	8	72	47
Gammel § 5	0	5	0

Overstiger forsikringens maksimum	3	26	6
Juridisk person	0	3	0

* Tallet for 2018 vedrører alene perioden fra 8. november 2018 til og med december 2018.

**Tallet for 2020 er foreløbigt, idet det alene vedrører perioden januar til og med 2. april 2020.

Det bemærkes, at udfaldet af sagerne registreres manuelt, og der tages derfor forbehold for eventuelle fejlregistreringer i perioden.”

Procesbevillingsnævnet har oplyst følgende:

”I det følgende redegøres for antallet af modtagne og afsluttede sager i Procesbevillingsnævnets afdeling for fri proces i perioden 2009-2018, ligesom der redegøres for fordelingen af de afgjorte nævnsbehandlede sager i perioden på henholdsvis bevilling, stadfæstelse, hjemvisning, fristafslag og afvisning.

For så vidt angår 2019 kan det oplyses, at Procesbevillingsnævnet i 2019 har modtaget 892 sager og afsluttet 783 sager i nævnets afdeling for fri proces. Yderligere statistiske oplysninger vedrørende 2019 er under nærmere bearbejdning i øjeblikket i forbindelse med udarbejdelsen af nævnets årsberetning, der offentliggøres i juni måned 2020.

Om antal modtagne og afsluttede sager i afdelingen for fri proces i de øvrige år kan der henvises til følgende tabel:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Modtagne sager	1.124	1.268	1.147	1.170	1.081	1.126	992	840	782	662
Afsluttede sager	1.094	1.300	1.155	1.254	993	1.186	1.001	860	819	653

Ud af det samlede antal afsluttede sager er der hvert år et antal sager, der er blevet afgjort uden nævnsbehandling, det vil sige eksempelvis sager, der er tilbagekaldt, videresendt til en anden myndighed eller afvist som faldende uden for nævnets kompetence mv. Om de nævnsbehandlede sager i årene 2009-2018 kan der henvises til nedenstående tabel.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bevillinger	232	274	201	211	153	186	196	145	110	102
Stadfæstelse	611	837	772	845	658	763	572	547	544	416
Hjemvisning	50	50	34	38	34	52	50	36	36	38
Fristafslag	20	29	18	16	14	12	36	21	14	15
Afvisning	68	61	36	45	36	54	26	30	24	34
I alt	981	1.251	1.061	1.155	895	1.067	880	779	728	605

Tallene omfatter Procesbevillingsnævnets afgørelser efter bestemmelserne om fri proces i retsplejelovens § 328 og § 329 samt afgørelser om omkostningsdækning efter retsplejelovens § 336. Tallene omfatter i øvrigt sager om klager over Civilstyrel-

sens afslag på genoptagelse og klager over Civilstyrelsens afgørelser om aktindsigt. Fra 2017 og frem omfatter tallene desuden sager om retshjælp til indgivelse og førelse af klagesager for internationale klageorganer.

I tallene for bevillinger og hjemvisning indgår også delvise bevillinger eller delvise hjemvisninger. Vi skal herudover henlede opmærksomheden på, at en hjemvisning ikke nødvendigvis er udtryk for, at Civilstyrelsens afgørelse er forkert efter nævnets opfattelse, idet der eksempelvis kan være fremsendt yderligere økonomiske oplysninger til Procesbevillingsnævnet i forbindelse med klagen, som betyder, at de økonomiske betingelser på det nu foreliggende grundlag må anses for opfyldt i sager, hvor Civilstyrelsen tidligere havde meddelt afslag på fri proces med henvisning til, at de økonomiske betingelser ikke var opfyldt.

Det bemærkes, at nævnets behandling af sager om anmodning om genoptagelse af nævnets afgørelser og af sager om anmodning om aktindsigt i nævnets sager indtil 1. januar 2012 blev journaliseret under den tidligere sag. Med virkning fra 1. januar 2012 har nævnet journaliseret sådanne anmodninger i særskilte sager.

De ovennævnte sagstal omfatter ikke sager om anmodning om genoptagelse af Procesbevillingsnævnets sager eller sager om aktindsigt i nævnets sager.

Procesbevillingsnævnet fører ikke statistik på, om de enkelte sager er småsager, boligretssager eller ægteskabssager mv.

For mere detaljerede statistiske oplysninger, herunder eksempelvis en emnefordeling på realitetsbehandlede sager eller fordelingen af de meddelte bevillinger på de enkelte bestemmelser i retsplejelovens § 328, § 329 og § 336, kan der henvises til de relevante afsnit, der angår afdelingen for fri proces, i Procesbevillingsnævnets årsberetninger, som er tilgængelige på nævnets hjemmeside, og som i øvrigt hvert år er fremsendt til Folketingets Retsudvalg.”

Domstolsstyrelsen har oplyst følgende:

”Domstolsstyrelsen er i besiddelse af data om udgifterne til fri proces i perioden fra 2010 til 2019 samt antallet af afsluttede civile sager med fri proces i perioden fra 2010 til 2018. Domstolsstyrelsen har således desværre konstateret, at der ikke fore-

ligger data om antal afsluttede sager med fri proces i 2019. Domstolsstyrelsen arbejder på en løsning af dette tekniske problem, som dog ikke forventes at være løst inden for kort tid.

Domstolsstyrelsen er ikke i besiddelse af data om antal ansøgninger om fri proces, som retterne har behandlet, eller antallet af sager, hvor retterne har meddelt fri proces.

De foreliggende data muliggør således ikke en opdeling på bestemmelserne i retsplejeloven §§ 327-329 om fri proces eller efter sagsgenstandens størrelse, ligesom der ikke indsamles data om udgiften til fri proces i den enkelte sag. Domstolsstyrelsen vil være opmærksom på efterspørgslen af sådanne data og/eller sammenstillinger af data i forbindelse med den videre udvikling af ledelsesinformation og statistik. Domstolsstyrelsen bemærker i den sammenhæng, at videreudvikling af Civilsystemet, hvor oplysningerne findes, i øjeblikket ikke kan lade sig gøre.

Samlede udgifter til fri proces og udgifter til advokathjælp

Tablet 1 nedenfor viser de samlede udgifter til fri proces og udgifter til advokathjælp i perioden fra 2010 til 2019. Der er tale om løbende priser.

Tablet 1. Oversigt over udgifter til fri proces og udgifter til advokathjælp ved Danmarks Domstole (ekskl. Grønlands domstole)

(mio. kr.)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udgifter til fri proces og til advokathjælp	434,0	455,6	457,6	496,7	485,9	477,1	506,3	543,6	493,4	591,1
Ægteskabssager	109,9	110,0	115,6	122,7	107,9	96,0	90,6	91,0	87,3	90,4
Civile sager	117,7	117,9	104,9	116,3	125,1	132,7	147,1	182,0	127,5	182,9
Faderskabssager	3,0	4,3	4,2	3,4	3,0	3,0	4,6	3,1	2,2	2,5
Konkurskarantæne*				0,0	0,3	7,0	22,5	27,4	31,8	38,0
Umyndiggørelsessager	4,7	4,9	5,7	5,9	5,5	5,6	4,5	5,3	5,3	9,3
Fogedsager*				15,2	14,2	16,4	14,6	14,5	14,4	10,5
Tvangsaktioner*				0,8	0,9	0,8	0,7	0,6	0,7	0,6
Gældssaneringsager	49,1	54,2	59,4	73,5	77,6	73,6	62,5	61,0	55,8	52,7
Bobestyrerbo*				21,2	22,4	20,1	17,5	17,1	13,0	14,0
Øvrig dødsboskifte*				4,2	2,6	2,6	2,0	2,6	2,2	1,2
Ægtefælleskifte	14,4	16,4	14,0	11,8	11,5	10,3	10,8	9,1	7,7	6,6
Øvrige insolvensskiftesager*				0,7	0,3	0,4	0,2	0,1	0,1	0,3
Konkurssager*				66,5	59,3	52,9	61,7	66,1	72,9	92,1
Likvidering af selskaber	13,7	11,8	10,2	8,6	10,4	8,5	15,6	10,9	12,8	25
Øvrige straffesager*				0,0	3,1	2,8	3,0	2,7	2,8	5,2
Øvrige sager	118,0	131,8	138,4	4,6	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Bistandsadvokater i straffesager*				34,2	35,3	37,3	40,9	43,9	50,1	54,0
Retsmægling	2,5	3,1	4,1	5,3	4,3	4,9	5,3	5,0	5,0	3,8
Internationale sager og børnebortførelsessager	0,8	1,0	1,1	1,7	2,3	2,1	2,0	1,4	1,7	1,9

Omkostninger til- kendt statskassen	-14,1	-15,6	-24,3	-29,2	-25,4	-23,2	-37,7	-	157,1	-54,4	0,0
I alt**	419,9	439,9	433,3	467,4	460,6	453,9	468,6	386,5	438,9	591,1	

* I 2013 ændrer domstolene registreringspraksis, således at udgifter tidligere registreret på kategorien "Øvrige sager" fra 2013 registreres på 9 selvstændige sagstyper.

** Der kan forekomme afvigelser i sumposterne, idet regnskabet er opgjort med flere decimaler.

Domstolsstyrelsen har ikke mulighed for at adskille udgifter til sager, hvor en eller flere parter har fået fri proces fra sager, hvor retten har besluttet, at staten skal afholde sagens udgifter.

Som det fremgår af tabel 1, var der i 2013 en markant forøgelse af udgifterne, og der har siden været betydelige udsving fra år til år. En væsentlig årsag hertil har bl.a. været de mange såkaldte banksager, der er ført ved domstolene som led i det retlige opgør efter finanskrisen. Hertil kommer, at indførelsen af konkurskarantæne og de senere års mange tvangsopløsningssager med deraf følgende konkurssager også har været med til at drive udgiftsforøgelsen.

Staten betaler udgiften til retsafgift og advokat uanset om den, der har fået fri proces, vinder eller taber sagen.

Antal sager med fri proces

Tabel 2 herunder viser antallet af sager i perioden fra 2010 til 2018, hvor en eller flere parter har fået fri proces. Som nævnt ovenfor, har Domstolsstyrelsen ikke data for 2019 vedrørende antallet af sager med fri proces. Antallene angivet i tabel 2 angiver, at retten har markeret på sagen, at en eller flere parter har fri proces. Der skelnes ikke mellem, om fri proces er tildelt (en eller flere af parterne) af retten, Civilstyrelsen eller Procesbevillingsnævnet.

Tabellen viser, at der var et fald i antallet af sager med fri proces fra 2010 til 2015, hvorefter udviklingen har været nogenlunde stabil.

Tabel 2. Antal afsluttede sager med fri proces i 2010-2018

	2010	2011*	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018***
Alm., forhandlingsmaksime	1.302	1.162	1.040	883	799	795	756	696	556
Almindelige sager/bet.påkrav	915	803	718	643	573	578	571	517	382
Boligretssager	176	161	158	110	104	107	93	68	64
Småsagsproces	211	198	164	130	121	109	91	109	110
Forbud/påbud**					1	1	1	2	0
Alm., officialmaksime, familie	2.921	1.720	1.556	1.352	1.429	1.271	1.249	1.202	1.511
Ægteskabssager	723	418	293	284	234	187	221	185	242
Familieansvarssager	1.934	1.146	1.074	896	941	843	782	740	1.149
Andet	264	156	189	172	254	241	246	277	120
Alm. officialmaksime, øvrige	52	18	23	18	54	53	52	43	13
Andet	16	17	21	7	4	11	14	11	10
Total	4.291	2.917	2.640	2.260	2.286	2.130	2.071	1.952	2.090

* fra 1. oktober 2011 blev grænsen for betalingspåkrav hævet fra 50.000 kr. til 100.000 kr. Dvs. at sager med en sagsværdi op til 100.000 kr. nu ikke længere skulle rejses i civilretten for at kunne føres i fogedretten, hvis kravet ikke var bestridt.

** Første gang fri proces forekommer i en forbud/påbudssag er i 2014

*** 1 forbindelse med overgangen til Civilsystemet kan vi konstatere, at data om nye (modtagne) sager med fri proces ikke er registreret fra ca. oktober 2018. Styrelsen vurderer dog, at antallet af registrerede afsluttede sager med fri proces i 2018 kun mangler få sager, da der her måles på afsluttede sager, og sagerne trods alt har en vis sagsbehandlingstid."

3. For så vidt angår Justitsministeriets departements behandling af sager om fri proces, kan ministeriet oplyse, at det ved en søgning i ministeriets elektroniske sagsbehandlingssystem alene har muligt for at fremsøge sager om fri proces fra 2014 og frem. Ministeriet har derfor alene kunnet opgøre antallet af ansøgninger om fri proces, som siden 2014 er behandlet af Justitsministeriet.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ansøgninger	3	2	5	3	0	5	4
Bevillinger efter retsplejelovens § 328	0	0	0	0	0	0	1
Bevillinger efter retsplejelovens § 329	0	0	0	0	0	0	0

Det bemærkes, at opgørelsen er baseret på en manuel optælling af sager om fri proces i Justitsministeriets departements elektroniske sagsbehandlingssystem, og at tallene derfor er forbundet med en vis usikkerhed. Det bemærkes endvidere, at tallet for 2020 er opgjort pr. 16. april 2020.

Det bemærkes herudover, at sagerne om fri proces, der er behandlet af Justitsministeriets departement, navnlig angår søgsmål mod enten Civilstyrelsen, Procesbevillingsnævnet eller Erstatningsnævnet, hvor ansøgeren ønsker f.eks. at nedlægge påstand om, at domstolene skal omgøre en afgørelse om afslag på fri proces truffet af Civilstyrelsen, eller at Erstatningsnævnet skal anerkende, at den ansøger har et tab af erhvervsevne, der udløser en erstatning. Det bemærkes endeligt, at de ansøgninger om fri proces, der siden 2014 er behandlet af Justitsministeriets departement, i to tilfælde har indeholdt en såkaldt betalingspåstand, dvs. et krav om betaling af et givet beløb.